

KYLÄSUUNNITELMAN TEKO-OHJEET

Terhi Välisalo
Hyvä kylä -hanke
Suupohjan kehittämissyhdistys ry

6/2007

OHJEIDEN SYNTYMINEN

Etelä-Pohjanmaalla 2/2006-6/2007 oli käynnissä ELMA-hankerahoitteinen Hyvä kylä -hanke. Sitä hallinnoi Eteläpohjalaiset kylät ry ja sitä toteuttivat alueillaan paikalliset toimintaryhmät Aisapari ry, Kuudestaan ry, Liiveri ry ja Suupohjan kehittämissyhdystys ry. Hankkeessa oli töissä neljä kyläasiamiestä ja lisäksi muita toimintaryhmien henkilöitä.

Hankkeen yksi päätavoitteista oli ohjata eteläpohjalaisia kyliä joko päivittämään tai laatimaan uudet laadukkaat kyläsuunnitelmat. Hankkeen aikana EU:n ohjelmakausi oli vaihtumassa ja tarve oli valmistautua seuraavaan kauteen ja sen mukanaan tuomiin hankerahoituksiin. Kyläsuunnitelmien tekemisen myötä kylien kehittämisestä saadaan entistä päämäärätietoisempää. Näin ollen kylätoimijoiden niukat resurssit saadaan tehokäyttöön.

Suupohjassa (=Isojoki, Jurva, Karijoki, Kauhajoki, Teuva) ohjattiin kyläsuunnitelmien tekemistä työpajojen kautta. Jotta hankkeen aikana tuotettu materiaali tulisi mahdollisimman laajaan käyttöön, tehtiin kyläsuunnitteluun tehtyjen työpajojen materiaaleista tämä kyläsuunnitelmien teko-ohjeisto. Toivottavasti ohjeista on hyötyä muillekin kyläsuunnittelijoille, kuin meille suupohjalaisille.

Kauhajoella 5.6.2007

Terhi Välisalo
Suupohjan kyläasiamies
Suupohjan kehittämissyhdystys ry

SISÄLLYSLUETTELO

OHJEIDEN SYNTYMINEN	2
SISÄLLYSLUETTELO	3
KYLÄSUUNNITTELUN PERIAATTEITA	4
Mikä on kyläsuunnitelma?	4
Miksi tehdä kyläsuunnitelma?	4
Kyläsuunnittelijat	4
KYLÄSUUNNITELMAN RAKENNE	5
Historia	5
Nykytila	5
Tulevaisuus	6
Kyläsuunnitelman laatijat, päivittäminen ja toteutumisen seuraaminen	6
Teemasuunnitelmat	7
KYLÄSUUNNITELMIEN OHJAAMINEN KOLMEN TYÖPAJAN AVULLA	8
I) Kylämme historia	9
II) Kylämme nyt	10
III) Kylämme tulevaisuus	13
LÄHTEET	14

KYLÄSUUNNITTELUN PERIAATTEITA

Ennen kyläsuunnitelman kokoamista on hyvä tietää selvästi, mikä kyläsuunnitelma on, miksi sitä tehdään ja kuka sen laatii. Lisäksi on hyvä ymmärtää, mitä kirjoittajan kyläkäsité tarkoittaa. ”Kylällä” näissä ohjeissa tarkoitetaan asukasyhteisöä, joka voi sijaita maaseudulla tai vaikka kaupunginosassa. Kyläläiset itse määrittelevät alueen, jolla he toimivat ja jota heidän kyläsuunnitelmansa koskettaa.

Mikä on kyläsuunnitelma?

Kyläsuunnitelma on kylän kokonaisvaltainen kehittämissuunnitelma. Siinä on mietittynä kylän haluttu tavoitetilä ja keinot siihen pääsemiseksi. Lisäksi siinä on taustatietoa kylästä ja suunnitelman kokoamisesta.

Kyläsuunnitelman tekemiseen on oltava aito pääsy kaikilla kylän toimijoilla: yhdistyksillä, yksittäisillä ihmisillä, yrityksillä, yms. Näin ollen kyläsuunnitelma ei voi olla vain esimerkiksi jonkin yksittäisen yhdistyksen toimintasuunnitelma.

Kyläsuunnitelma tehdään kylän tarpeista lähtien. Sitä ei kannata laatia esimerkiksi vain jonkin tietyn hankerahoituksen kalastamiseksi. Kyläsuunnitelmassa ilmaistaan kylän tahto tulevaisuudesta ja ne askeleet, joiden uskotaan siihen vievän. Askeleet, eli yksittäiset kehittämistoimenpiteet voivat olla kylän toimijoiden itse toteuttamia toimenpiteitä, asioita joihin vaikutetaan tai vaikka ulkopuolista rahoitusta käyttäviä hankkeita.

Tulosteeksi kyläsuunnitteluprosessista saadaan yleensä 10-20-sivuinen tiivis paperinivaska. Kyläsuunnitelmaa ei kannata painattaa, sillä suunnitelma on tarkoitettu työkaluksi, jota päivitetään ja muokataan säännöllisesti.

Miksi tehdä kyläsuunnitelma?

Kyläsuunnitteluprosessi kirkastaa asukastoiminnan päämäärät ja paperille kirjattuna ne jäävät muistiin. Se auttaa toimijoita valitsemaan mitä kylä haluaa ja tarvitsee.

Kyläläisten tietotaso kylästäan kohenee kyläsuunnitelman tekoprosessin aikana ja eri toimijat hitsautuvat tiukemmin kiinni toisiinsa. Usein myös kylätoimijoiden tietoisuus omista vaikuttamisen mahdollisuuksista kasvaa. Kylätoimijoiden innostus kasvaa kotikylän asioita kohtaan ja heidän välinen yhteistyö paranee.

Hankerahoitusta haettaessa kyläsuunnitelman esittäminen on usein eduksi. Usein se on myös hankehakemuksen pakollinen liite. Sillä pystytään osoittamaan, että hanke vie kohti yhdessä sovittuja päämääriä ja että se ei ole vain pähänpisto.

Kyläsuunnitelma on myös monella kylällä ensimmäinen kirjallinen tuotos, joka koskettaa kyläaluetta. Näin se myös taltioi historiaa.

Kyläsuunnittelijat

Käytännössä suunnitelmaa kasaa kyläsuunnittelutiimi, johon kannattaa kasata mahdollisimman monipuolinen porukka. Porukassa on hyvä olla ihmisiä, jotka osaavat

kirjoittaa hyvää kieltä ja käyttää tietokonetta kirjoittamisen lisäksi mm. kuvien käsittelyyn.

Kyläsuunnitelman tekemiseen on oltava aito osallistumismahdollisuus kaikilla kylän toimijoilla. Kyläsuunnittelutiimi voi kerätä kyläläisiltä kehittämissideoita ja antaa heille mahdollisuuden kommentoida kyläsuunnitelmaa sen eri vaiheissa. Kylän väen ollessa oikeasti mukana kyläsuunnittelussa saadaan paljon uusia ideoita ja ajatuksia, mutta saadaan myös kyläläisten hyväksyntä kyläsuunnitelmaan merkityille asioilla. Osallistumismahdollisuuksien ollessa kunnossa ei kukaan pääse sanomaan ”Minulta ei kysytty!”.

KYLÄSUUNNITELMAN RAKENNE

Kyläselvitys, joka koostuu historia ja nykytila -osuuksista, pohjustaa kyläsuunnitelman pääasiaa eli kylän tulevaisuuden suunnittelua. Seuraavassa jokaisen kyläsuunnitelman pääotsikon perässä on kirjattuna prosenttiosuus, joka viitteellisesti osoittaa kuinka paljon kyläsuunnitteluenergiasta kannattaa laittaa kyseiseen osion laatimiseen.

Historia

(15 %)

Kylähistoriaosuuden on tarkoitus selvittää, mitä kylällä on tehty, jotta nykyhetkestä on muodostunut tämänlainen. Tarkoitus ei ole kirjoittaa kylähistoriikkaa, vaan poimia muutamia pääkohtia, jotka ovat nykyisyyden ja kehittämisen kannalta oleellisia. Koska menneiden muisteluun on helppo ja mukava uppoutua, on pidettävä huoli, ettei koko kyläsuunnitteluenergia mene tämän osion laatimiseen.

Nykytila

(30 %)

Nykyajan kuvaukseen mietitään tämänhetkisiä toimintaympäristön reunaehtoja. Missä kylä on ja millaiset olosuhteet siellä on? Keitä kylällä asuu ja toimii, mitä kylällä tapahtuu? Millaisista oloista kylä on nyt ponnistamassa tulevaisuuteen?

Kun kyläselvitys on tehty, on aika miettiä, mitkä jo historia- tai nykytilakohdista mainituista asioista ovat hyviä ja huonoja sekä mitkä niistä ovat nykypäivän tai tulevaisuuden asioita. Nämä asiat sijoitetaan monille jo tuttuun nelikenttään. Kun asioille on annettu ”arvot” niin tiedetään, voidaan toimia hyvien asioiden vahvistamiseksi ja huonojen asioiden torjumiseksi. Nelikentän pohjalta laaditaan realistinen tavoitetila, ja mietitään ne kehittämisen askeleet, joilla haluttuun tilaan päästään.

VAHVUUS = Hyvä asia nykyisyydessä	MAHDOLLISUUS = Hyvä asia tulevaisuudessa
HEIKKOUS = Huono asia nykyisyydessä	UHKA = Huono asia tulevaisuudessa

Tulevaisuus

(50 %)

Tämä osio on kyläsuunnitelman ehdottomasti tärkein osio. Siihen on laitettava suurin osa kyläsuunnittelutyöstä, -ajasta ja -energiasta.

Ennen kuin aletaan suunnitella kylän tulevaisuutta, on päätettävä, kuinka pitkäksi aikaa kyläsuunnitelma tehdään. Yleensä 3-8 vuoden päähän tehtävät tavoitetilat ovat vielä tarpeeksi lähellä, jotta niiden pohtiminen ja tavoittelemisen on mielekästä.

Ensiksi määritellään tavoitetilä eli visio. Se kertoo sen, millainen myönteisesti kehittynyt kylä olisi valittuna vuotena tulevaisuudessa. Tavoitetilaa mietittäessä voidaan ajatella, että siirrytään tulevaisuuteen aikakoneella. Sitten kävellään omalla kylällä ja nähdään mihin myönteinen kehitys on kylän vienyt. Se, mitä tällä tulevaisuuden kävelyllä nähtäisiin, kirjataan lyhyesti tavoitetilaksi.

Kun tavoitetilä on määritelty, mietitään, kuinka haluttuun tavoitetilään päästään. Näin ollen määritellään erilliset kehittämistoimenpiteet, joilla haluttu tilä tullaan saavuttamaan.

Kehittämistoimenpiteet voivat olla sellaisia, jotka kylä tekee itse talkoina. Kylä voi yrittää aktiivisesti vaikuttaa eri toimijoihin joidenkin kyläsuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Kylä voi etsiä apurahoja tai hankerahoituslähteitä taikka yrittäjiä joidenkin tavoitteidensa saavuttamiseksi.

Kyläsuunnitelman laatijat, päivittäminen ja toteutumisen seuraaminen

(5 %)

Kyläsuunnitelman lukijalle on tärkeä tietää, ketkä seisovat suunnitelman takana. Sen vuoksi kyläsuunnitelmassa on luettava kuka tai mikä taho on suunnitelman koonnut. Kyläsuunnitelmassa on myös mainittava tavat, miten kaikilla kylän toimijoilla on ollut mahdollisuus olla mukana laadintatyössä.

Kyläsuunnitelma on työkalu ja se vanhenee ellei sitä säännöllisesti päivitetä. Suunnitelmassa mainitaan se kylän toimija, joka on vastuullinen päivittämisestä. Lisäksi mietitään päivitysaikataulu, jotta päivitys tulee aikuisten oikeasti tehdyksi. Kun suunnitelma on hyvin laadittu, ei kyläselvitysosioon tule yleensä paljoa muutettavaa. Näin päivittämisen isoin työ saadaan kohdistettua tärkeimpään eli tulevaisuuden tavoitteiden ja kehittämistoimenpiteiden tarkistamiseen.

Kyläsuunnitelman toteutumista on hyvä seurata. Sitä voidaan tehdä vertaamalla toteutuneita ja suunniteltuja toimenpiteitä sekä miettimällä niiden vaikutuksia kylän elämään. Jos seuranta koetaan erittäin tärkeäksi kylässä, voi sen avuksi ottaa esimerkiksi sosiaalisen tilinpidon menetelmät. Niissä kylän toiminnan tavoitteet voidaan muotoilla mitattaviksi asioiksi, joista suurin osa on muuta kuin rahaa, kuten osallistujien määriä, yhteydenottomääriä, tapahtumien määriä yms. Mittaustulosten tuottaman tiedon esittäminen auttaa kehittämään kylätoimintaa ja sen avulla voidaan osoittaa erilaisia kylätoiminnan merkityksiä.

Teemasuunnitelmat

Jos kylällä on tarve tehdä jostain esiin nousseesta teemasta tarkempi suunnitelma, sen voi liittää kyläsuunnitelmaan omaksi erilliseksi kokonaisuudekseen. Tällaisia erillisiä teemasuunnitelmia voivat olla muun muassa maisemasuunnitelma, kyläkaavasunnitelma, kylätaloussuunnitelma, asukashankintasuunnitelma, viestintäsuunnitelma, jätevesisuunnitelma tai kylän turvallisuussuunnitelma.

KYLÄSUUNNITELMIEN TEKEMINEN KOLMEN TYÖPAJAN AVULLA

Suupohjan seutukunnassa ohjattiin Hyvä kylä -hankkeen puitteissa 2006-2007 kyliä suunnitelmiansa tekemisessä kolmiosaisen kyläsuunnittelupajapaketin kautta. Kaikki kolme vaihetta vedettiin läpi jokaisessa seutukunnan kunnassa. Näin kyläsuunnittelukertoja tuli kylälle 3, mutta vetäjälle 15. Kyläläiset saivat valita aina viidestä samansisältöisestä pajasta, joista yksi oli kotikunnassa ja neljä naapurikunnissa. Näin kyläläiset pystyivät sovitteluun aikatauluja tarpeidensa mukaan. Yksi paja kesti illan eli 3-3,5 tuntia. Pajamuotoisesta työskentelystä ja materiaaleista tuli pelkästään myönteistä palautetta kyläläisiltä.

I paja

Ensimmäisessä kyläsuunnittelupajassa käytiin läpi kyläsuunnittelun päämäärä ja tarkoitus, laadinnan periaatteet, kyläsuunnitelman rakenne sekä alettiin miettiä kyläselvitysosioon kunkin kylän historiaa. Kyläläiset saivat pajassa kotiläksykseen koota olennaisimmat osiot kylän historiaosuudesta ja tiedottaa kyläläisille kyläsuunnitteluprosessin alkamisesta.

II paja

Toisessa kyläsuunnittelupajassa käytiin lyhyesti läpi kylien kokoamat historiaosiot ja pureuduttiin kylän nykypäivän kartoittamiseen. Lisäksi tehtiin nelikenttä. Kotiläksyksi tuli kerätä ja puhtaaksi kirjoittaa kerätyt tiedot. Lisäksi kotiläksynä oli avata kyläsuunnitteluprosessi kaikille kiinnostuneille kyläläisille ja pyytämällä heiltä tavalla tai toisella ideoita kylän kehittämiseksi.

III paja

Kolmanteen pajaan mennessä oli kyläselvitysosio (historia, nykypäivä) kirjoitettuna ja vino pino hajanaisia kylänkehittämideoita kerättynä. Kehittämisideat raakattiin, ryhmiteltiin ja laitettiin tärkeysjärjestykseen. Lisäksi mietittiin, kuinka suunnitelmaa jatkossa tullaan päivittämään. Kotiläksyksi tuli kirjoittaa koko kyläsuunnitelma puhtaaksi ja lähettää se kyläasiamiehelle kommentoitavaksi.

Kyläkohtainen apu

Kommenttikierroksen yhteydessä kylät vielä antoivat mahdollisuuden kyläläisille kommentoida suunnitelmaa. Muutamat kylät halusivat miettimisapua ja kyläasiamies kävi tarpeen mukaan heitä mietityttämässä. Kun suunnitelma päätettiin olevan valmis, se hyväksyttiin kylätoimijaseurojen kokouksissa oman kotikylän suunnitelmaksi.

Materiaalit

Kyläsuunnitelman ohjemateriaalit olivat saatavilla pajoissa paperisina ja jatkuvasti hankkeen nettisivuilta. Lisäksi kyläasiamies vastasi puhelin- ja sähköpostikyselyihin sekä lähetti materiaaleja postitse.

Seuraavassa on Suupohjan kyläsuunnittelupajoissa käytetyt kolme lomaketta, joiden kysymysten avulla kyläläiset kokosivat kyläsuunnitelmiansa.

I) Kylämme historia

Lukekaa yhdessä vanhan kyläsuunnitelmanne historiaosio tai aloittakaa puhtaalta pöydältä. Miettikää tämän paperin apukysymyksiä, vastatkaa niistä kylänne kannalta valikoiden vain oleellisiin, ja kirjoittakaa vastauksista ja muusta käsillä olevasta historiatiedosta (muisti, historiikit, yms.) sujuva lyhyt (1-2 sivua) pitkä tarina puhtaaksi ensi kerraksi. Juttuun kannattaa laittaa väliotsikoita lukemisen helpottamiseksi. Hyvä kuva tai pari selventää tekstiä paljon. Muistakaa merkitä myös kuvaaja ja kysyä häneltä lupa kuvien käyttöön.

Kaikkea ei ole huomattu kysyä, joten jos keksitte jotain oleellista, kirjatkaa se myös suunnitelmaanne. Kysymysjärjestystä tai otsikointia ei tarvitse noudattaa kyläsuunnitelmassa.

I) Miettikää nykypäivästä menneisyyteen, mitä kylällänne on tapahtunut

- Eilinen / tänä vuonna
- 2000-luku
- 1970-2000
- Sotien jälkeen
- Jääkauden jälkeen
- Kauan kauan sitten

II) Käykää läpi asioita, joilla on ollut tärkeä vaikutus kylänne kehitykseen.

- Miksi kylä on nyt juuri sellainen kuin se on?
- Mitä on tapahtunut tai jäänyt tapahtumatta?
- Onko jokin isompi kehityslinja ollut merkittävä kylälle?
- Onko kylällänne jotain merkkihenkilöitä?
- Onko kylällänne jostain syystä jokin maine?
- Jos kylällänne on historiikki, sen voi mainita.
- Onko kylällänne ollut jotain erityisen paljon, vähän, sopivasti?
- Miettikää luontoa, elinkeinoja, ihmisiä, suhteita, työpaikkoja, teknologiaa, teitä, kouluja, kylärakennetta, rakennuksia, maataloutta, yms.

III) Tiedottakaa kyläläisille kyläsuunnitteluprosessin alkamisesta.

II) Kylämme nyt

Lukekaa yhdessä vanhan kyläsuunnitelmanne nykytilaosio tai aloittakaa puhtaalta pöydältä. Vastatkaa niihin tämän paperin kysymyksiin, jotka katsotte kylänne kannalta olennaisiksi, ja miettikää muuten käsillä olevaa tietoa (muisti, kunnan tilastot, palveluhakemistot, yms.). Kirjoittakaa vastauksista sujuva 3-4 sivua pitkä tarina puhtaaksi ensi kerraksi. Joitakin asioita voi selvyyden vuoksi myös luetella tai esittää kuvin ja kaavioin. Muistakaa kysyä aina lupa käyttää toisten kuvia, karttoja, yms.

Kaikkea ei ole huomattu kysyä, joten jos keksitte jotain oleellista, kirjatkaa se myös suunnitelmaanne. Kysymysjärjestystä tai otsikointia ei tarvitse noudattaa kyläsuunnitelmassa.

I) Itse kylä

- Missä kylänne sijaitsee?
 - o Missä maakunnassa ja kunnassa?
 - o Esim. kilometrejä ja/tai tunteja toisista kylistä tai keskuksista.
 - o Kyläsuunnitelmaan voi liittää kartan.
 - Huomioikaa karttojen käyttöoikeudet! Ne pitää kysyä lähimmästä maanmittauslaitoksesta. Käyttöoikeus pitää hankkia, vaikka muuten kartan käyttäminen ei maksaisi mitään. Kartan voi piirtää myös itse.
 - o Onko kylänne näkyvissä netissä?
- Kuinka laaja kylänne on:
 - o Missä menevät rajat?
 - o Millä perusteella rajat on määritetty?
 - Yleensä toiminnallinen rento rajaus on paras.
 - Tarkka rajan piirtäminen karttaan ei ole tarpeellista.
 - o Onko kylä esimerkiksi kyläseutu, joka sisältää monia pieniä ”loukkoja” tai osakyläiä?
 - Minkä nimisiä ovat osakylät?
 - Toimiiko niissä jotain itsenäisiä seuroja, porukoita tms.?
- Onko kylässänne kaavoitettuja alueita?
- Onko kylässänne erityistä kunnallistekniikkaa tai vastaavaa?

II) Ihmiset

- Millaista sakkia kylässänne asuu?
 - o Mikä on kylänne asukasluku?
 - o Mikä on kylänne talouksien tai savujen lukumäärä?
 - o Onko kylässä kesäasuntoja ja -asukkaita?
 - o Minkä ikäistä (esim. 0-6 v, 7-19 v, 20-40 v, 40-65 v, 65- v) väkeä kylällä asuu?
- Mitkä yhdistykset toimivat kylällä?
 - o Mitä yhdistykset tekevät?
 - o Onko niillä toimitiloja?
 - o Onko lisäksi järjestäytymättömiä porukoita, jotka tekevät jotain?

III) Elinkeinot

- Millaisia elinkeinoja kyläläisillä on?
 - o Missä käydään töissä?
 - o Paljonko ja millaisia työpaikkoja on kylän sisällä?
- Mitä yrityksiä kylälläne toimii?
 - o Käykö kylällä väkeä töistä muualta?

- Paljonko kyläläisiä omat yritykset työllistävät?
- Montako maatilaa on?
 - Jos katsotte tarpeelliseksi, voi mainita myös tuotantosuunnan.

IV) Palvelut

- Liikennepalvelut?
- Hyvinvointipalvelut?
 - Esim. terveydenhoitajan vastaanotto, hieroja, kosmetologi, parturi, yms.
- Julkiset palvelut?
 - Esim. koulu, seurakuntakoti, kunnan palveluja, tms.
- Liikuntapalvelut?
 - Kentät, kurssit, ryhmät.
- Muut?

V) Ympäristö

- Onko kylässä vesistöjä? Mitä ja mitä niillä voi tehdä?
- Onko kylässä kukkulaa, kuoppaa, tasaista?
- Onko kylä peltoa, metsää, pajukkoa?
- Onko kylässä esim. vanhoja tervahautoja, kivikautisia hautapaikkoja tai esimerkiksi jättiläisten viskaamaan kiveä keskellä peltoa?
- Kuvaus ja kuva maisemasta.
- Onko kylmä, kuuma? Onko jokin sääilmiö tyypillinen kylälle?
- Onko kylälläne merkittäviä rakennuksia tai rakennustyyplejä?

VI) Maine kylässä ja muualla

- Luonnehtikaa kylän henkeä ja ilmapiiriä.
- Yhteistyö.
 - Millaisia yhteistyökuvioita on:
 - Yksittäisten ihmisten/perheiden välillä?
 - Yhdistysten välillä?
 - Yritysten välillä?
 - Muiden, esim. kunnan tai naapurikylän välillä?
- Onko kylästäne eläviä legendoja, tarinoita tai ihmisiä?
- Onko kylälläne imago tai onko kylällä jokin stereotyyppinen maine?

VI) Nelikenttä

Nyt voitte miettiä, ovatko edellä kirjaamamme historia- ja nykypäivän asiat hyviä tai huonoja ja ovatko ne nykypäivän vai tulevaisuuden asioita.

- Vahvuudet ja heikkoudet: mitä kylässä on nyt?
- Mahdollisuudet ja uhat: mitä kylässä voi tulevaisuudessa tapahtua?

VII) Kyläläisten osallistuminen suunnitelman tekemiseen

Miettikää miten saatte kommentit jo laatimaanne kyläselvitykseen ja ideoita tulevaisuuden kehittämisideoiksi? Kirjoittakaa ylös, miten keräätte kyläläisten ajatuksia.

Tapoja saada kyläläisten mielipiteitä kyläsuunnitelmaan

Miksi kyläläisten on saatava osallistua?

Koko kylä on otettava mukaan kyläsuunnitelman tekemiseen, koska:

- I. Kyläläisillä on niin monet silmät ja aivot, jotka näkevät paremmin kuin muutaman ryhmäläisen silmät ja aivot.
- II. Kun kaikilla kyläläisillä on ollut aito mahdollisuus osallistua kyläsuunnitelman tekemiseen, niin silloin suunnitelman sisällön toteuttamiseen on oikeutus kyläläisiltä.

Kaksi asiaa kyläläisiltä

- I. Hankkikaa kommentteja sekä historia että nykypäivä -osioiden luonnoksiin.
 - o Käyttäkää tähän 25 % energiastanne
- II. Hankkikaa ideoita, mihin suuntaan kyläenne yhdessä kehitetään seuraavien vuosien aikana.
 - o Käyttäkää tähän 75 % energiastanne
 - o Ideoista on pystyttävä myöhemmin valitsemaan yhdessä muutama tärkein ”punainen lanka” tai ”otsikko” tai ”pääteema”, joihin jatkossa keskitytään kylätoiminnassa.

Tapoja kysyä kyläläisiltä ajatuksia ja ideoita kyläsuunnitelmaan:

- Ilmoittakaa, että kyläsuunnitelman tekemisestä vastaavaan tiimiin voi osallistua kaikki halukkaat.
- Kopioikaa raakaversio kaikille, jakakaa postilaatikoihin ja pyytäkää kommentteja.
- Järjestäkää tilaisuus, jossa käydään läpi jo kirjoitettua kyläselvitystekstiä, ja jossa ideoidaan tulevaa.
 - o Tilaisuudessa voi käyttää erilaisia ideointimenetelmiä.
 - o Välttäkää sitä, että pitää sanoa ideoitaan koko porukan edessä.
- Jättäkää kylän vilkkaille paikoille kyläsuunnitelmat kommentoitaviksi ja ideointilappuja, ja tiedottakaa mahdollisuudesta koko kylälle.
- Kiertäkää ovelta ovelle ja kysykää ihmisten mielipiteitä.
- Laittakaa luonnos nettiin ja ilmoittakaa, että se on sitä kautta kommentoitavissa.
- Keksikää jokin kyläläisille luonnistuva tapa ja toteuttakaa se.

III-pajassa kyläläisten ja teidän ajatuksenne käydään läpi ja niistä kootaan järkevät kehittämisteemat ja -toimenpiteet.

Jalostakaa kerätyt tiedot sellaiseen muotoon III-pajaan mennessä, että pystytte niitä käsittelemään (kirjoittakaa esim. sähköiseen muotoon ja tulostakaa paperille). Ottakaa kuitenkin kaikki materiaali talteen ja tuokaa ne viimeiseen pajaan.

III) Kylämme tulevaisuus

I Raakataan raakaideat

- Käykää läpi ryhmän kanssa kaikki ideat, joita kyläläiset ovat esittäneet. Miettikää samalla ideoiden jatkoideoita, ja kirjatkaa ne ylös.
- Etsikää ideoista järkeviä ryhmiä ja keksikää ryhmille otsikot:
 - o Esim ideat: ”Uusi silta joen yli”, ”Näkötorni kyläkaupan viereen” ja ”puskanraivausta joenvarresta” →otsikoksi ”Kylämaiseman parantaminen”.
- Jos yksittäisiä ideoita jää yli otsikoiden alaisuudesta, niin tehkää ”Sekaideat” -ryhmä.

II Mietitään edellisten työvaiheiden tuloksien ja uusien ideoiden yhteneväisyyttä

- Tukevatko edellisen kohdan ideat nelikentän vahvuuksia ja ottavatko ne kiinni mahdollisuuksista?
 - o Käykää läpi vahvuudet ja heikkoudet sekä miettikää, onko ne otettu huomioon ideoissa.
 - o Ellei, ideoikaa lisää vahvuuksien ja mahdollisuuksien pohjalta ja tehkää ryhmille otsikot.
- Torjuuko suunniteltu toiminta uhkia ja parantaa heikkouksia?
 - o Käykää läpi uhkat ja heikkoudet sekä miettikää, onko ne otettu huomioon ideoissa.
 - o Ellei, ideoikaa lisää uhkien torjuntaa ja heikkouksien kumoajia ja tehkää ryhmille otsikot.
- Onko ideoissa juuria kylän historiassa tai nykypäivässä?
 - o Käykää läpi jo kirjoittamanne historia ja nykypäivä läpi sekä miettikää, onko ne otettu huomioon ideoissa.
 - o Ellei, ideoikaa lisää historian ja nykypäivän pohjalta ja tehkää ryhmille otsikot.

III Kehittämisteemojen järjestäminen

- Tarkastelkaa tekemiänne ryhmiä vaikka levittämällä ne pöydälle, lattialle, seinälle, tms.
 - o Voiko ryhmiä vielä yhdistää yhteisien otsikoiden alle?
 - o Onko otsikot oikein, voisiko nimetä ryhmiä paremmin?
- Laittakaa otsikot tärkeysjärjestykseen keskustelemalla ryhmänne kanssa.
- Valitkaa niistä harkintanne mukaan 2-4 tärkeintä otsikkoa, joihin kylänne tulee erityisesti panostamaan seuraavina kahdeksana vuotena. Laittakaa ne tärkeysjärjestykseen.
- Käykää läpi hyllytetyt otsikot.
 - o Onko niissä yksittäisiä ideoita, jotka olisi silti syytä toteuttaa?
 - o Ottakaa irtoideat erikseen ja kirjatkaa ne ylös.
 - o Välttäkää ”koko maailman halaamista”.
- Käsitelkää ensin tärkeimmäksi katsomaanne otsikkoa, sitten toiseksi tärkeintä ja niin edelleen. Viimeksi käsitelkää yksittäiset ideat.
 - o Miettikää erilliselle hankeluonnoslapulle, toimenpiteitä, joilla otsikon tavoite saavutetaan.
 - o Tehkää kolmesta mielestänne tärkeimmästä tavoitteen=otsikon täyttämiseksi keksitystä ideasta hankeluonnoslappu (erillinen).
 - o Miettikää erityisesti, onko jonkin tahon kanssa tehtävä yhteistyö järkevää ideoidenne kohdalla.
 - o Merkitkää myös muut tavoitetta tukevat ideat ylös listaksi.
- Toistakaa em. kohta niin monta kertaa, kuin olette valinneet pääotsikoita.

- Tallentakaa myös hylätyt pääotsikot ja erilliset ideat kyläsuunnitelman loppuun ”Ideapankki” -otsikon alle.

IV Viilaus

- Kuka kirjoittaa tekstin puhtaaksi?
 - o Kirjoittakaa suunnitelmaan kappaleet otsikoilla ”Kyläsuunnitelman laatijat” ja ”Kyläsuunnitelman päivityssuunnitelma”.
- Palauttakaa Terhille sähköisesti (mieluummin näin) tai paperitse 13.11.2006 mennessä. Kommentoin ne marraskuun loppuun mennessä punakynän kera.
 - o terhi.valisalo@suupohja.fi
 - o Kylätäti Terhi Välisalo, Suupohjan kehittämissyhdystys ry, Teknologiapuisto 1, 61800 Kauhajoki
- Palautettani ja viilausajatuksiani odotellessa voitte näpsiä suunnitelmaan sopivia kuvia kylästänne ja pienentää ne sopivaan digitaaliseen muotoon.
 - o Kun käytätte kuvia tai karttoja, muistakaa tekijänoikeudet ja julkaisuluvat.
- Miettikää miten julkaisette kyläsuunnitelmanne. Haluatteko laittaa nettiin koko kansan nähtäväksi? Viettekö version kirjastoon, kylätuvalle, kylän kauppaan ja baariin, joka postilaatikkoon? Kuntaan, Eduskuntaan, EU:hun, Kuuhun?
 - o Miettikää varsinkin, miten siitä tiedotetaan omille kyläläisille.
 - o Tiedotusvälineet saattavat olla kiinnostuneita: olisiko kunnan kylien yhteistiedotus paikallaan?
 - o Toteuttakaa tämä vasta kommenttien ja mahdollisten viilausten jälkeen.
- Kyläsuunnitelma ei tule koskaan täydellisen valmiiksi. Sitä voisi loputtomiin säätää, luetuttaa ihmisillä ja päivittää. Kestäkää siis epätäydellisyys, ja laittakaa viimeisen virkkeen perään piste jossain vaiheessa.

V Iskulause

Keksikää kylälenne iskulause, joka tukeutuu valitsemiinne pääteemoihin. Jos pystytte tekemään tämän, on kyläsuunnitelmanne tarpeeksi kohdennettu. Jos siitä tuli hyvä, lisätkää se vielä suunnitelman kansilehdelle.

NYT KYLÄSUUNNITELMA ON ENÄÄ TOTEUTTAMISTA VAILLA!

LÄHTEET

Kuisma, Juha ja Tarmo Peltonen (2002). *Kyläsuunnittelun opas. miten kehitämme ja kaavoitamme kylää 2000-luvulla*. PS-kustannus, Jyväskylä.

SYTY (2002). *Kyläsuunnitelma -tehdään tulevaisuutta*. Satakunnan painotuote, Kokemäki.

Välisalo, Terhi (2004). *Miksi osallistuisin? Kyläsuunnitelman laatimisprosessiin osallistumattomuuden syyt Tyrnävän Markkuun kyläseudulla*. Pro gradu -työ. Oulun yliopisto, maantieteen laitos.